

(НИН, 09.12.2009)

Од 2003. године када је Државна дума Русије донела веома либерални закон “О промету пољопривредне земље” странци су почели веома активно да купују руско пољопривредно земљиште. Тако данска компанија “Тригон капитал” контролише 100.000 хиљада хектара пољопривредног земљишта у околини Пензе и Самаре, а литванска “Агровил група” 50.000 у централном Чернозему. Највећи страни власник руске земље је италијанско-швајцарска компанија чији назив Руси преводје као “Фарма црне земље” која је за последње три године купила 300.000 хектара и планира да купи још толико.

Кад се узме у обзир чињеница да у Русији има око 406 милиона хектара пољопривредног земљишта, то и није тако много, али ако се зна да се обрађује мање од половине, онда се може рећи да се заиста ради о значајном учешћу у руској пољопривреди. Ипак, све је то мало у односу на оно што се очекује у блиској будућности - “Фарма црне земље” ускоро ће уступити лидерске позиције великој кинеској државној пољопривредној компанији - источни сусед Русије, веома забринут за своју прехранбену безбедност, формирао је гигантски државни фонд у који је већ издвојена милијарда долара за инвестиције на територији земаља Заједнице независних држава. Према плану, Фонд треба да купи или закупи земљу, организује на њој производњу, и све што произведе, пошаље у Кину. Иако се у програму каже да ће се инвестирати у земље бившег Совјетског Савеза, кад се погледа саобраћајна карта кинеских приграничних рејона, очигледно је да је то практично неизводљиво јер не постоји могућност да се произведена роба извезе - железничка мрежа развијена је само у три области које се граниче са Русијом. Пuteва који би повезивали Киргизију и Таџикистан са Кином практично нема, у Казахстан води врло стара железничка пруга са малом пропусном моћи, а закони Казахстана и Туркменистана забрањују продају земље странцима. У Узбекистан се Кинезима не иде због нестабилне политичке ситуације... Остаје, дакле, Хабаровски крај и југ Сибира.

Будући да по руским законима стране државне компаније и фондови које оснивају стране владе не могу да инвестирају у руску пољопривреду, Кинези су нашли заобилазне путеве. У договору са директорима руских пољопривредних фирми, оснивају се заједничка предузећа у којима је комплетно финансирање кинеска обавеза, а задатак

руског партнера је само “да пронађе одговарајућу земљу и обезбеди сарадњу локалних власти”. Звучи веома примамљиво, али пошто није реч о добротворној акцији, треба се замислити и над другим делом уговора, а он обично гласи да радници на изнајмљеној земљи морају бити кинески, а сав принос мора бити послат у Кину. И поред све чешћих упозорења да ће Кина без рата и оружја, корак по корак, освојити Русију, руски директори пољопривредних предузећа привучени наизглед лаком зарадом, а често и личним интересима, ових дана “ходочасте” по Кини нудећи стотине хиљада хектара земље на продају или у закуп. Цена земље у тим подручјима је толико ниска да Кинези за милијарду долара могу да купе више од 150.000 хектара, што чини шести део читавог пољопривредног земљишта далеког истока. Још је повољније закупити земљу која тамо готово ништа не кошта зато што више од половине пољопривредног земљишта просто нема ко да обрађује. Последњих година руска влада донела је програм за добровољно пресељавање грађана бившег Совјетског Савеза који су се после распада земље нашли изван граница своје домовине, али иако желе да се врате у Русију, они баш не журе превише да оду у Сибир. Далеко су им привлачнији јужнији делови земље (а понуђено је више од 50 региона). И док руске власти траже начин да их мотивишу, кинеске фирме закупљују земљу, како се овде каже, “за копејке”. Наводи се пример “групе кинеских сељака” који су закупили пет хиљада хектара на десет година, по цени од 289 рубаља (око 15 долара) за хектар годишње. На том земљишту вредни Кинези гаје соју чији је принос двоструко виши него у Кини и достиже три тоне по хектару, што вреди између 1,2 до 1,5 хиљада долара.

Наравно, кинеске све веће потребе не односе се само на храну већ на сировине свих врста. Последњих година, а поготову прошле, када су цене пале, кинески бизнисмени купују фирме по целом свету, а са Русијом је недавно потписан велики број споразума који предвиђају сарадњу у бројним областима. Кинези су спремни не само да снабдевају Русију готовом робом, као до сада, већ и опремом за енергетски сектор и индустрију. Уз то, Пекинг је спреман да одобрава Русији везане кредите за такве куповине – услов је само да на тој опреми раде Кинези. Током недавне посете Владимира Путина Пекингу потписано је пет великих уговора о извозу руских сировина у Кину - између осталог, “Гаспром” се договорио о испоруци око 70 милијарди кубних метара гаса годишње (поређења ради – у Европу се извози око 140), произвођачи угља ће извозити своје производе за милијарду долара годишње, у Тјенцину ће се градити фабрика за прераду руске нафте... Дмитриј Медвеј је у мају са Хју Ђинтаом потписао програм сарадње руских региона далеки исток и источни Сибир са кинеским североистоком који садржи 205 пројеката. Иако је један од приоритета за даљи развој Русије измена структуре привреде која се до сада углавном заснивала на извозу сировина и увозу готових производа, што председник Медведев назива “примитивним”, готово свих 205 пројеката са Кином су управо такви. Подела је очигледна - ако се пројекат налази у Русији – онда је то добијање сировина, а ако је у Кини, онда је то прерада. Тако ће Кинези радити на ископавању руда молибдена у Бугдаинску, злата и бакра у Бистрину и Култуминску. Највећи пројекти у тој сарадњи биће освајање Удоканског рудника бакра, Чинејског рудника бакра, титана, ванадијума, гвоздене руде за које се донедавно сматрало да треба да постану мотор развоја тог краја. Руски олигарси, очигледно, нису имали

интереса да се тиме позабаве, па ће мотор, кажу стручњаци, повући руду у Кину, као уосталом и дрвнопрерађивачки комбинат у Чити који ће заправо извозити непрерађено дрво у кинески Могојтуј.

Кад се зна да, према подацима међународне енергетске агенције, за пет година Кина треба да постане највећи светски произвођач енергије и да јој је далеко zgodније да енергенте купује у Русији него у несигурном Персијском заливу или у Африци, упозорења да ће Русија постати „сировински додатак Кине“, изгледају прилично основана.

Сергеј Прихотко, извршни директор Института економије прелазног периода, каже: „За обраду тешко доступне сировинске базе неопходне су велике инвестиције, ми сами нисмо у стању да уложимо колико је потребно, тако да је сарадња са Кином потпуно разумљива“. Он додаје да је, ипак, неопходна опрезност са запошљавањем кинеске радне снаге. „Морају постојати разумна ограничења како би регион остао руски.“

Кинези, међутим, не само да условљавају своје учешће запошљавањем својих људи, него и предлажу да се отворе специјалне царински пролази и олакша добијање годишњих виза, како би радници могли сваког дана да се увече враћају кући. У потписаном програму сарадње су и обнове бројних граничних прелаза.

Председник Привредне коморе Русије Јевгениј Примаков сматра да се не треба бојати Кине. Постоји много заједничких пројеката, каже он, „али то не значи да ће се подићи рампа и да ће сви Кинези провалити у Русију“. Уопште, тврди Примаков, „ми преувеличавамо тежњу Кинеза да се пробију на наше територије. Криза Кину практично није ни дотакла, па није ни подстакла Кинезе да се масовно селе. Они у својој домовини имају доста могућности за самореализацију, а и живот је тамо стабилнији. Потписивање енергетских уговора са Кином не значи претварање Русије у кинески сировински додатак већ кооперацију са великим економским гигантом какав је Кина“.

С њим се слажу и неки скептици који цинично кажу да Русија не може постати сировински додатак Кине, јер - нема онолико сировина колико је Кини потребно.